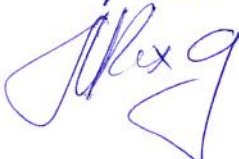

Отримано 27.04.26
Полова спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.107
г. ф. н., проф.
Махачавілі Р. К.

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.107 у Київському столичному
університеті імені Бориса Грінченка
доктору філологічних наук, професору,
завідувачу НДЛ інтернаціоналізації вищої
освіти Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
Русудан МАХАЧАШВІЛІ

Рецензія

Рецензента **Колесника Олександра Сергійовича**, доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри германської філології Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, про дисертацію **Марущак Ніки Андріївни «Поетика Е. А. По: лінгвостилістичні особливості та наративна перспектива»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія у галузі знань 03 Гуманітарні науки.

1. Актуальність дисертаційного дослідження.

Дослідження творчості Е. А. По залишається актуальним у межах сучасних лінгвістичних парадигм, оскільки тексти за його авторством (як прозові, так і поетичні) демонструють унікальну взаємодію між мовними знаками та картинами альтернативних (художніх) світів, змодельованих "акцентуваною" творчою особистістю. Сучасні розвідки доробку Е. А. По здійснюються у традиційному вимірі літературознавства та висвітлюються у спеціальних виданнях типу *Poe Studies*, у вимірі зіставного літературознавства (Santiago, 2023), в аспекті лінгвостилістики (Civelek, 2022), перекладознавства і дискурс-аналізу (Çelik, 2023; Díaz, 2024), а також під кутом зору рецепції його творчості в іншомовному культурному просторі (Szabo, 2025).

Генеровані у текстах Е. А. По смисли, а також сюжетні конструкти пропонують "алгоритми", що активно використовуються для подальшого варіативного моделювання альтернативних світів у сучасній поп-культурі.

Відповідно, тема рецензованого дослідження, орієнтованого на розгляд поетики Е. А. По, виявляється **актуальною**.

2. Наукова новизна результатів зумовлена авторським поглядом на "поетику" автора як трикомпонентний феномен, що зумовлює своєрідну "дифузність" поетичних і прозових художніх текстів.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації. Рецензована дисертація виконана у річищі лінгвостилістики, з використанням елементів наратології, а також пропонує експеримент, покликаний висвітлити особливості рецепції поетичних / "поетизованих" текстів.

Отримані результати дослідження можуть бути використані у викладацькій діяльності (курси "Стилістика англійської мови", "Література США", спецкурси з лінгвопоетики та емпіричних досліджень художніх текстів), у дослідженнях культурологічного характеру, у лінгвокреативній діяльності, пов'язаній з моделюванням «танато-центричних сценаріїв» для ігрового дискурсу тощо.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати отримані шляхом використання адекватного набору методів, методик, прийомів та дослідницьких інструментів. Використані елементи стилістичного аналізу, дискурс-аналізу, інструменти статистичної обробки даних. Дослідження виконане на матеріалі достатнього обсягу. Отримані результати валідні й можуть бути використані у подальших розвідках.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри германської філології Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Цифрова трансформаційна лінгвістика та міжкультурна комунікація у романо-германських мовах», реєстраційний номер 0123U102796 від 7 червня 2023 року.

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 11 від 21 грудня 2018 р.).

Дослідження виконане на достатньому теоретико-методологічному рівні. Поставлені завдання виконані, мета досягнута.

На позитивну відзнаку заслуговує дотримання дисертанткою обраного вектора дослідження, коректна ідентифікація виразних засобів і стилістичних прийомів, а також наочні й вичерпні характеристики експериментальної частини дослідження.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Основний зміст наукової праці розглядається у 4 одноосібних статтях, опублікованих у виданнях, включених на момент публікації до переліку наукових фахових видань України (категорії «Б»), у 2 статтях у наукових виданнях інших держав, а також у 6 публікаціях у збірниках матеріалів конференцій.

Теоретичні підходи та практичні висновки здійсненого дослідження були висвітлені на 6 науково-практичних конференціях, 5 з яких *міжнародні*: Міжнародна науково-практична конференція з проблем теоретичної та прикладної лінгвістики «Language: Research, Teaching, Application» (Київ, 2024); Міжнародна науково-практична конференція «Філософія мови та нові тенденції в перекладознавстві й лінгвістиці» (Київ, 2025); Міжнародна конференція факультету лінгвістики спільно з УАКЛіП «Лінгвістика і виклики сучасного світу: перетинаючи дослідницькі

Відповідно, положення про "ненадійного наратора" як "поняття", що є "універсальною міжжанровою категорією" (С. 48) видається сумнівним.

2) Очікувані "нарративні стратегії" у тексті не визначені та не обговорюються. Власне термін "стратегія" вживається в роботі двічі, при чому не зрозуміло, чи йдеться про декілька стратегій, чи про одну типову. Продемонстроване розуміння "нарративної перспективи" як "ключового параметра художнього тексту" (С.40) (принагідно, оскільки параметричність передбачає вимірюваність, то як вимірюється рівень / глибина / фокусність перспективізації?) насправді не виходить за межі традиційної розуміння "особи, від імені котрої здійснюється оповідь" (С.122). Які саме типові кореляції між "наратором" і "фокалізатором"?

Якщо "нарративна перспектива" ідентифікується як частина "ідіонаративу", то як саме вона впливає на інші її складники та взаємодіє з ними? З огляду на запропоновану схему "поетики" (С.35), необхідно уточнити, на яких підставах інші елементи також називаються "нарративними", і чому вони "універсальні" (С.38). Власне розумінню "поетики" та його схематичній репрезентації, бракує компонента "образність" (як власне фундаментальної властивості мовних / мовленнєвих засобів і прийомів, що її створюють, так і можливої іпостасі "референтивного поля", без якого стиль / ідіолект не мають сенсу). Синтезоване визначення поетики ("впорядкований унікальний набір авторських мовно-стилістичних та нарративних вподобань, які свідчать про міжжанровий характер його текстів." (С.75)) без компонента "образність" є неповним, у той час як вказані "вподобання" насправді ніяк не свідчать про "міжжанровість".

3) Авторка часто оперує термінами "система та системність". Вказані терміни можуть стосуватись феномену зі складною ієрархічною (просторовою, в тому числі нелінійною) організацією, що співвідноситься з певними процесами, функціями та прогнозованими змінами у станах речей, що відбуваються унаслідок реалізації цих функцій. В чому саме полягає "системність" використання автором одиниць мовного коду, що потрапляють до фокусу аналізу? Відповідно, твердження "аналіз його ПТ і ПрТ метою виявлення системності" (С.75) не дає розуміння, системність ЧОГО дослідниця намагається встановити.

4) З розумінням ставимось як до специфіки матеріалу так і до міждисциплінарності сучасних розвідок. Водночас, запропоновані результати демонструють надмірний "ухил" в бік літературознавства. Текст перевантажений переказами сюжетів і містить забагато згадок "героїв" / "ліричних героїв", котрі, зокрема перебувають у "нестабільному психічному стані" (наприклад, С.46), або проявляють "психологічну зацикленість" (С. 141); пор. також "образ смерті" (С.102), "фігуру Часу" (С.103), "меланхолійне сприйняття наратором будинку" (С.122) та ін. Запропоновані інтерпретації переважно констативно-дескриптивні або носять "розмитий" характер. Натомість, пояснення і глибшої інтерпретації потребують власне лінгвістичні феномени на зразок "додаткової семантизації загальних

іменників" (С.82): що мається на увазі – розвиток додаткових семантичних ознак чи модифікація (яка саме?) вже наявних? Звернення до концептуальних структур (С.108-109) виглядає необґрунтованим, логіка експлікації концептуальних метафор "метафоричним використанням мовних засобів" затемнена.

Що саме авторка має на увазі, коли стверджує, що "Е. А. По виходить за межі тропіки як художнього засобу, підсилюючи її через конвергенцію різноманітних типів висунення" (С.117)? Як саме виглядають і реалізуються "інтратекстуальні зв'язки між тропами" і як саме це доводить "міжжанровий характер стилістичних преференцій Е. А. По" (С.133)? Як паралелізм викликає "надмірну ритмізацію" тексту? (С.136). У чому полягає надмірність? Як саме авторка диференціює художні і мовні прийоми висунення?

5) експериментальна частина роботи організована та реалізована якісно. Однак, експеримент демонструє скоріш здатність штучного інтелекту створювати стилізовані копії текстових конструктів, аніж особливості рецепції оригінальних текстів. Якими "читачами" є респонденти з огляду на наведену на С.65 типологію? На якій підставі обрана вимірювана ознака "ностальгійність": це проєкція власного досвіду дисертантки, навіювана респондентам? Чи можуть не-носії мови відчуті глибинні смисли та алюзії щодо стану речей, що навряд чи співпадають з їхнім персональним досвідом і картиною світу? Подібний експеримент потребує додаткового обґрунтування та експлікації зв'язку з об'єктом дослідження.

6) У тексті наявні фрагменти, перевантажені нелінгвістичною інформацією, окремі фрагменти виглядають дещо реферативними. З огляду на попередні зауваження, відзначимо, що роботі бракує аналітизму, чіткого синтезу та формалізації отриманих результатів.

Авторка має право на відстоювання власної точки зору під час захисту дисертації.

10. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

Ніка Андріївна Марущак демонструє належний рівень теоретичних знань та практичних навичок, що дозволяють їй проводити незалежні дослідження, проводити аналіз та формулювати висновки. Крім цього, вона володіє умінням ідентифікувати проблематичні питання та визначати потенційні напрямки подальших досліджень.

11. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Дисертація Ніки Андріївни Марущак «Поетика Е. А. По: лінгвістичні особливості та нарративна перспектива» є завершеною науковою працею, в результаті якої отримано нові результати, що висвітлюють особливості складників поетики Е. А. По та є перспективними у плані подальших розвідок інших авторів.

Дисертація відповідає п.6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023, а авторка роботи – Марущак Ніка Андріївна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія.

Рецензент:

доктор філологічних наук, професор
завідувач кафедри германської філології
Факультету романо-
германської філології
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Александр КОЛЕСНИК

